

Winterse impressie van Rottumerplaat. De oude verblijven van RWS die nu dienst doen als onderkomen voor de vogeltellers

Paddenstoelen van 'de Rottums'

De eilanden Rottumerplaat en Rottumeroog, kortweg 'de Rottums', oefenen een enorme aantrekkingskracht uit op natuuronderzoekers, want onbewoond is veelal synoniem aan onbekend. Daar valt nog van alles te ontdekken!

Tekst & foto's: Evert Ruiter

Sinds 1978, toen de eilanden in beheer kwamen bij Staatsbosbeheer, worden maandelijks de trekvogels geteld. Het betreft simultaantellingen van alle op hoogwatervluchtplaatsen overtijende wadvogels, zoals strand- en steltlopers, ganzen en eenden, sterns en meeuwen. De vogeltellers verblijven een lang weekend op de eilanden. De meesten van hen hebben een brede natuurkennis en kijken in de 'vrije tijd' behalve naar vogels ook naar planten, insecten, schelpen, enzovoorts. Zo is er sinds enkele jaren een handjevol tellers dat zelfs op zoek gaat naar paddenstoelen. In de loop der jaren is er zo een schat aan informatie verzameld over de fauna van de Rottums. Daarover verscheen in november 2012 een leuk boek met als titel *De Fauna van Rottum*. Paddenstoelen zijn daarin echter niet opgenomen. In dit artikel wordt deze soortgroep belicht die verrassend ruim vertegenwoordigd is op de Rottums, met soms zeer bijzondere soorten.

Gebiedsbeschrijving

Van 1438 tot 1965 werd Rottumeroog bewoond. De laatste bewoner was de eilandvoogd Jan Toxopeus die er met zijn gezin woonde in het voogdhuis. Nu zijn de Rottums overgeleverd aan de grillen van de natuur en zijn het dynamische eilanden geworden die jaarlijks veranderen. Rottumerplaat is het grootste eiland en wordt van oost naar west doorsneden door een stuifdijk die is begroeid met helm, forse duindoornstruwelen, vlierstruiken of kleine bosjes van witte abeel, hondsroos, kruipwilg en liguster. Voor het overgrote deel bestaat het eiland uit kwelders met slenken en slufters. Het Noordzeestrand is breed met een duinenrij van jonge duinen met daartussen uitgestrekte schelpenvlaktes. Aan de oostpunt bevindt zich een grote zandplaat.
Op Rottumeroog treffen we geen stuifdijk en bomen. Wel ontwikkelen zich in de luwte van duinvalleien en op grasvlaktes

Zandtulpje (*Peziza ammophila*)

jonge duindoornstruwelen. Ooit groeiden er bomen rond de tuin die bij het eilandvoogdhuis hoorde. In de loop van de laatste decennia is deze 'tuin van Toxopeus' in de golven verdwenen. Het eiland kent brede strandvlaktes met primaire duinen en op enkele plaatsen nog hoge oude duinen met daarachter weidse kwelders, deels droog en deels nat en begroeid met typische kwelderflora. Ten zuiden van Rottumeroog ligt het Zuiderduin, een klein eilandje met aan de westzijde een oud en hoog schelpenrif met daarop een grote kolonie van onder meer aalscholvers, lepelaars en kleine zilverreigers.

De mycoflora

Het dynamische en altijd wisselende landschap kenmerkt de mycoflora op het eiland en het is voor iedere mycoloog steeds weer een verrassing wat je er aan zult treffen. Het vinden van boomsymbionten (*mycorrhiza*-paddenstoelen) is vanwege het ontbreken van een grote diversiteit aan bomen zeer klein. Van deze groep zijn dan ook de minste soorten aangetroffen, maar soorten als duinspleetvezelkop (*Inocybe arenicola*), moerasvaalhoed (*Hebeloma helodes*), boomloze gordijnzwam (*Cortinarius pratensis*) en kousevoetgordijzwam (*Cortinarius saturninus*) die allen in symbiose leven met kruipwilg zijn er niet zeldzaam. Zelfs de uiterst zeldzame duingordijnzwam (*Cortinarius ammophilus*) is er gevonden. Uiteraard zijn op beide eilanden de aan helm gebonden soorten ruimschoots aanwezig. De duinfranjehoed (*Psathyrella ammophila*) is er vrijwel jaarrond aan te treffen. Oktober en november zijn de maanden waarin het zandtulpje (*Peziza ammompila*) te vinden is.
Wat hoger in de duinen kunnen helmharpoenzwam (*Hohenbuehelia culmicola*), duinveldridderzwam (*Melanoleuca cinereifolia*) en duinstinkzwam (*Phallus hadrianus*) tussen het helmgras worden aangetroffen. Ook komt daar de duinwasplaat (*Hygrocybe conicoides*), een zeldzame dubbelganger van de zwartwordende wasplaat (*H. conica*) voor. Vanwege het feit dat op beide eilanden nog aardig wat konijnen leven zijn er op de overgangen van duinen naar kwelders plaatsen waar de vegetatie kort wordt gehouden en mossige situaties ontstaan. Op die plaatsen zijn ook allerlei paddenstoeltjes te vinden zoals gesteelde stuifbal (*Tulostoma brumale*), zandputje (*Geopora arenicola*), duinmostrechterzwam (*Clitocybe barbularum*), groene mycena (*Mycena chlorantha*) en piekhaarzwammetje (*Crinipellis scabella*).

Bijzonderheden

De hierboven beschreven soorten zijn typische soorten voor de gehele Nederlandse zeereep. Zo af en toe worden er echter zowel op 'Plaat' als 'Oog' onverwachte vondsten gedaan zoals de purperen bosbekerzwam (*Peziza celtica*), een zeer zeldzame soort van loofbossen op klei en leem en in Nederland vrijwel alleen bekend uit het rivierengebied en Flevoland. In het late najaar van 2008 werd deze fraaie bekerzwam zowel op Plaat als op Oog gevonden. In beide gevallen ging het om één exemplaar en in de jaren daarna werd hij niet meer teruggevonden. Een andere bijzonderheid die op de beide Rottums is gevonden betreft de groenwordende koraalzwam (*Ramaria abietina*). Deze fraaie koraalzwam is in Nederland vrij zeldzaam en wordt vooral in de binnenlandse sparrenbossen aangetroffen, maar ook onder kruipwilg komt hij voor en zodoende wordt hij af en toe ook in de duinen aangetroffen. In kalkrijke duinen komen soms bijzondere soorten aardsterren voor. Tot nog toe is er op beide Rottums tevergeefs gezocht naar deze fraaie kunstwerkjes van de natuur. Slechts in 2008, toen de laatste restanten van de 'tuin van Toxopeus' op het strand lagen te vergaan, werd daar een gekraagde aardster (*Geastrum triplex*) aangetroffen. Sommige mycologen hebben de bijzondere gewoonte om kruipend over de grond op zoek te gaan naar minuscule paddenstoeltjes. Daar treffen ze dan soms bijzonderheden, zoals bijvoorbeeld in oktober 2013 toen het knikmosschijfje (*Octospora coccinea*) werd ontdekt. Dit uiterst zeldzame en bijzonder fraai oranjegekleurde bekerzwammetje groeide in de mossige vegetatie op de oostpunt van

Purperen bosbekerzwam (*Peziza celtica*)

Rottumeroog. Op beide eilanden groeit volop duinriet, maar grote lisdodde groeit er slechts op één plaats, namelijk in de betonnen met water gevulde bak onder het (voormalige) baken van Plaat. En een geoefend oog ontdekt daar natuurlijk vroeg of laat de lisdoddefranjehoed (*Psathyrella typhae*) op de half vergane stengels.

Verteerders

Zowel op Plaat, Oog als Zuiderduin bevindt zich een meeuwenkolonie. In die kolonies worden lang niet alle jongen groot. Vele sterven er voordat ze volwassen zijn. De lijkjes liggen er vanaf de zomer bij bosjes. Wanneer zo'n bergje veren op een natte plek ligt dan is het soms overgroeid met tientallen kleine wit-gele paddenstoeltjes. Vogelveerzwammetjes (*Onygena corvina*). Die zijn gespecialiseerd in het verteren van hoornachtig materiaal zoals botten, haren en veren. Ook mest van konijnen wordt door zwammetjes verteerd. En dat het zoeken naar paddenstoeltjes op konijnkeutels op de Rottums loont, blijkt wel uit de vondst van *Hypocopra brefeldii*. Van dit paddenstoeltje waren tot de vondst in 2013 op Rottumeroog nog geen waarnemingen uit Nederland bekend en daarom heeft het zelfs nog geen Nederlandse naam. Ook het stoere en beeldbepalende baken en fraai uitzichtspunt van Rottumerplaat ontkwam niet aan de vraatzucht van schimmels. De werkhoutvuurzwam (*Fuscoporia contigua*), die de draagbalken dusdanig had aangetast dat het voor de vogeltellers niet meer veilig was vanaf dit uitzichtpunt te tellen, is er de oorzaak van dit baken inmiddels is afgebroken.

Paddenstoelen van de zeereep

De soortenlijst voor de beide Rottums staat nu op circa 125 soorten. Dat is niet erg veel; een gemiddelde excursie in het najaar in een goed gebied levert veel meer soorten op. Toch is het bijzonder dat enkele vogeltellers die het ook leuk vinden om naar paddenstoelen te kijken en af en toe in de verloren uurtjes wat anders zoeken, inmiddels deze lijst bijeen hebben gesprokkeld. Daarnaast levert het een schat aan informatie op voor het Netwerk Ecologische Monitoring. Een onderdeel van dat project is Paddenstoelen van de Zeereep. Vooral omdat er van de specifieke soorten van de buitenste duinenrij nog maar weinig bekend is van voorkomen en verspreiding. En dat er op die soortenlijst ook een aantal zeer bijzondere en totaal onverwachte soorten staan, maakt het zoeken naar paddenstoelen op deze eilanden steeds weer spannend. Want het is stoer om op de verspreidingskaarten die enkele rode stip op het meest noordoostelijke puntje van Nederland te zien staan.

Zicht op Rottumerplaat vanaf Zuiderduin